

Zindelijkheidstraining

Wanneer starten met het zindelijkheidsproces?

Nore Kaerts

- Wanneer is het het juiste moment om te starten met het zindelijkheidsproces bij jonge, gezonde kinderen?
- Wanneer is het kind klaar om zindelijk te worden?

1. Hedendaagse context

- Westerse samenleving:
 - Leven steeds complexer
 - Belangrijke fasen in het leven van jonge kinderen nu aangeleerd door verschillende mensen, op verschillende plaatsen
 - Zindelijkheidsproces belangrijk om zelfvertrouwen, zelfwaarde en autonomie te ontwikkelen

1. Hedendaagse context

- Verlating zindelijkheidsleeftijd voorbij 60 jaar
 - Jaren '50: start in eerste levensjaar, zeker voor kind 18 maanden was
 - Tegenwoordig: start gemiddeld tussen de 21 en 36 maanden oud
 - Zelfde trainingsduur (gemiddeld 1 tot 6 maanden)

1. Hedendaagse context

- Deze verlating zorgt voor:
 - gezondheidsproblemen
 - sociale problemen
 - financiële problemen voor ouders
 - milieu problemen

1. Hedendaagse context

- Ouders:
 - Onzekerheid en stress
 - Minder tijd als gevolg van tweeverdienersmodel
 - Gemakkelijkheid van luiers
 - Sterke wil van kind tijdens « terrible two's »
 - Schrik om niet te voldoen aan de verwachtingen van de maatschappij

1. Hedendaagse context

- Minder opvang door grootouders t.o.v. vroeger
- Kinderdagverblijven tegenwoordig belangrijke partners in het zindelijkheidsproces
- Vlaanderen: 63,2% van kinderen tussen 3 maand en 3 jaar regelmatig in kinderdagverblijf (2009)

1. Hedendaagse context

- Kinderen worden verwacht zindelijk te zijn in de kleuterschool (vanaf 2,5 jaar)
- Vaak echter nog niet zindelijk, waardoor:
 - Soms niet toegelaten tot kleuterschool
 - Meer werkdruk
 - Minder job voldoening
 - Minder tijd voor leerzame activiteiten
 - Hoger risico besmettelijke diarree en Hepatitis A

2. Hoe bepalen wanneer te starten?

- Beïnvloedende factoren:
 - Meisje of jongen
 - Leeftijd van het kind
 - Gemakkelijker m.b.v. imitatie
 - Rekening houden met temperament kind
 - Verwachtingen en gewoonten verschillen van cultuur tot cultuur

2. Hoe bepalen wanneer te starten?

- Best niet op basis van leeftijd alleen
 - Een vaste leeftijd als enig criterium kan problemen geven, aangezien elk kind een individuele ontwikkeling heeft

2. Hoe bepalen wanneer te starten?

- Starten als het kind er klaar (rijp) voor is
 - Wachten tot het kind rijpheidssignalen vertoont
 - Rijpheidssignalen zijn vaardigheden en kenmerken van het kind die samenhangen met de ontwikkeling

2. Hoe bepalen wanneer te starten?

- Starten op een verkeerd moment:
 - Te vroeg
 - Te laat

kan leiden tot psychologische, fysieke en sociale problemen

3. Welke rijpheidssignalen gebruiken?

- Geen consensus:
 - Er worden verschillende rijpheidssignalen naar voor geschoven in de literatuur
 - Welke en hoeveel rijpheidssignalen gebruiken?
 - Welke zijn het belangrijkste?

3. Welke rijpheidssignalen gebruiken?

3.1. Literatuurstudie:

- Welke rijpheidssignalen voor zindelijkheid vinden we in de literatuur van de voorbije 60 jaar?
- In welke leeftijdsintervallen verschijnen deze rijpheidssignalen normaal gezien?

Kaerts N, Van Hal G, Vermandel A, Wyndaele JJ. Readiness signs used to define the proper moment to start toilet training: a review of the literature. Neurourol Urodyn 2012; 31(4): 437-440.

3.1. Literatuurstudie

Resultaten:

- 21 verschillende rijpheidssignalen
- Geen consensus over welke of hoeveel rijpheidssignalen te gebruiken
- Echter: moment van starten verschilt sterk naargelang keuze rijpheidssignalen

3.1. Literatuurstudie

21 rijpheidssignalen:

- 1: Gedrag imiteren
- 2: Stabiel zitten zonder hulp
- 3: Stappen zonder hulp
- 4: Kleine voorwerpen oprapen
- 5: Kan nee zeggen, teken van onafhankelijkheid
- 6: Vrijwillige controle over blaas en darm
- 7: Begrijpt richtlijnen en kan ze uitvoeren, begrijpt vragen of uitleg
- 8: Kan nood om stoelgang te maken of te plassen duidelijk maken en geeft meestal zelf vuile/natte luiers of onderbroeken aan
- 9: Steekt graag dingen in containers
- 10: Bewust van blaasprikkels en van het gevoel te moeten plassen of stoelgang te moeten maken

- 11: Begrijpt potjeswoorden en heeft een uitgebreidere woordenschat
- 12: Wil meewerken met en toont interesse in het zindelijkheidsproces
- 13: Grotere blaascapaciteit
- 14: Wil taken zelf volbrengen zonder hulp, trots op nieuwe vaardigheden
- 15: Vraagt naar potje
- 16: Wil proper zijn, voelt zich ongemakkelijk door natte of vieze luiers of onderbroeken
- 17: Wil dezelfde kleren dragen als volwassenen
- 18: Kan zelf kleren naar beneden en boven trekken (aan en uit)
- 19: Stoelgangvrij 's nachts
- 20: Begint de dingen op hun juiste plaats te leggen
- 21: Kan 5 tot 10 minuten op de pot of op het toilet blijven stilzitten

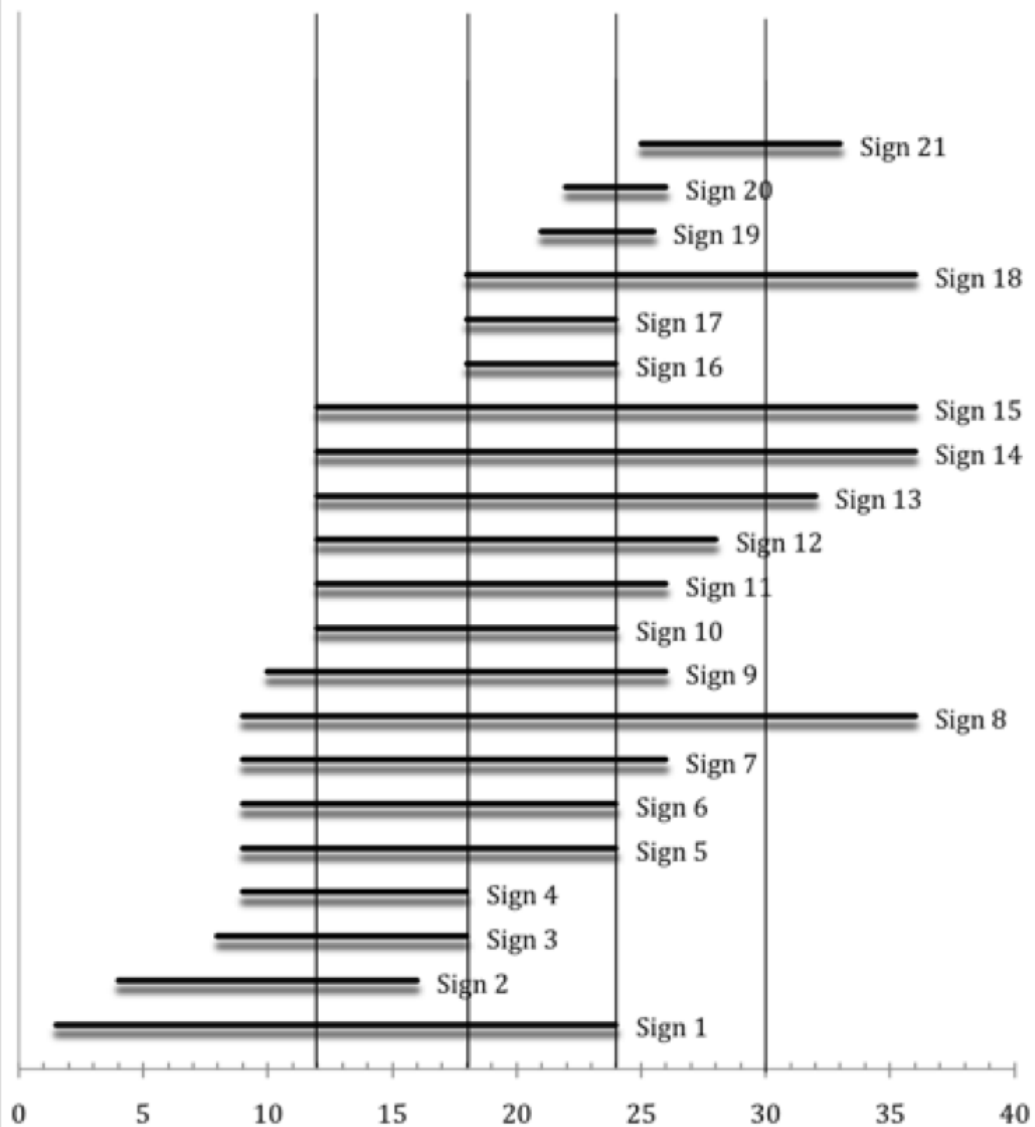

X-as:
leeftijd in maanden

Balkjes:
leeftijdintervallen
waarin elk normaal
ontwikkeld kind
het rijpheidssignaal
zal vertonen.

Verticale lijnen:
belangrijkste
leeftijdsgroepen

Figuur 1 Rijpheidssignalen gestructureerd volgens de leeftijdsintervallen waarin ze tot ontwikkeling komen

3. Welke rijpheidssignalen gebruiken?

3.2. Observationele, prospectieve studie 1

Is het mogelijk de rijpheidssignalen van de lijst op een gemakkelijke en goede manier te observeren?

Kaerts N, Vermandel A, Lierman F, Van Gestel A, Wyndaele JJ. Observing signs of toilet readiness: the results of two prospective studies. Scand J Urol Nephrol 2012; Early Online, 1–7 [Epub ahead of print] DOI: 10.3109/00365599.2012.693537

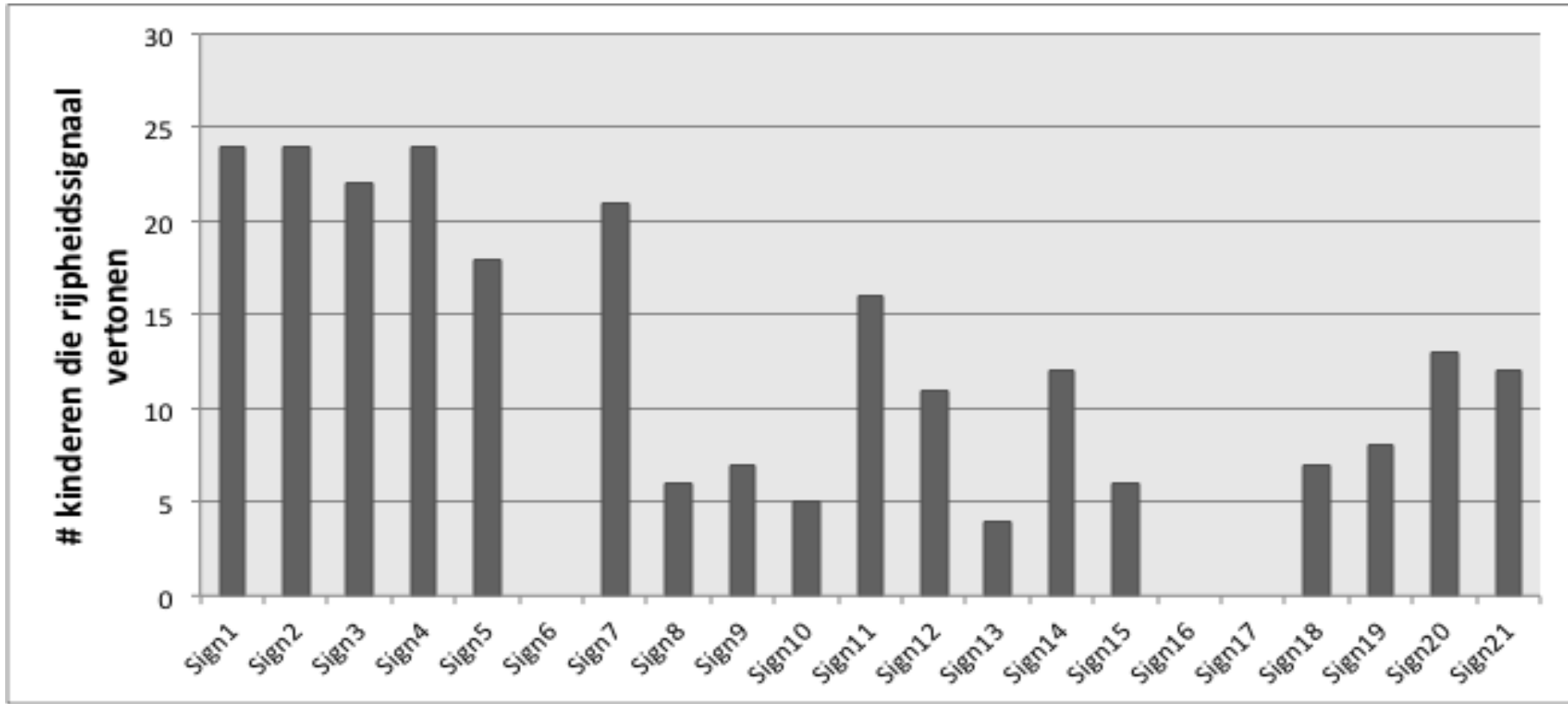

3.2. Observationele, prospectieve studie 1

- 24 gezonde kinderen
- Tussen 12 en 32 maanden oud
- Observatie in kinderdagverblijven
- Geen interventie
- Niet, of moeilijk te observeren?
 - > verwijderd van de lijst
- Niet duidelijk geformuleerd voor observatie?
 - > herformulering

- Niet alle rijpdheidssignalen waren observeerbaar

3. Welke rijpheidssignalen gebruiken?

3.2. Observationele, prospectieve studie 2

In welke mate komen de observaties van verschillende onderzoekers met elkaar overeen?

3.2. Observationele, prospectieve studie 2

- 24 gezonde kinderen
- Tussen 15 en 32 maanden oud
- Observatie in kinderdagverblijven
- Door twee onderzoekers
 - tegelijkertijd
 - onafhankelijk van elkaar
- Geen interventie
- Gebruik makend van vooraf opgestelde beschrijvingen

3.2. Observationele, prospectieve studie 2

Resultaat:

- Bij de meeste rijpheidssignalen kwamen de observaties in sterke mate overeen met elkaar
- 2 kenmerken: overeenkomst rond 70%
- Overige 17 kenmerken: overeenkomst tussen 87,5% en 100%.

3. Welke rijpheidssignalen gebruiken?

Resultaat studies:

bij Lijst met 19 rijpheidssignalen observeerbaar
jonge, gezonde kinderen

Lijst rijpheidssignalen

- 1) Kind wil meewerken met en toont interesse in het zindelijkheidsproces
- 2) Kind kan de nood om stoelgang te maken of te plassen duidelijk maken
- 3) Het kind wil proper zijn, voelt zich ongemakkelijk door natte of vuile luiers / onderbroeken en geeft zelf natte of vuile luiers / onderbroeken aan

- 4) Het kind is droog na het middagdutje
- 5) Het kind is stoelgangvrij 's nachts
- 6) Het kind plast of maakt stoelgang op het potje als het drang heeft om te plassen of stoelgang te maken

7) Het kind begrijpt richtlijnen en kan ze uitvoeren, begrijpt vragen of uitleg

8) Het kind begrijpt potjeswoorden

9) De woordenschat van het kind:

0=het kind gebruikt zelf geen woorden en verstaat ook niet wat je zegt

1=het kind gebruikt geen woorden maar begrijpt wel wat je zegt

2=het kind gebruikt al enkele woorden

3=het kind heeft een uitgebreidere woordenschat

10) Het kind kan stabiel zitten zonder hulp

11) Het kind kan stappen zonder hulp

12) Het kind kan kleine voorwerpen oprapen

13) Het kind kan nee zeggen, teken van onafhankelijkheid

14) Het kind wil taken zelf volbrengen zonder hulp en is trots op nieuwe vaardigheden

15) het kind steekt spontaan dingen in containers

16) Het kind begint de dingen op hun juiste plaats te leggen

17) Het kind kan een tijd op de pot of op het toilet blijven stilzitten.

18) Het kind kan zelf kleren naar beneden en boven trekken (aan en uit)

19) Kind kan gedrag imiteren

3. Welke rijpheidssignalen gebruiken? Verder onderzoek

- Vergelijking overeenkomst observaties onderzoekers, ouders en kinderverzorgsters
 - Kunnen rijpheidssignalen beïnvloed worden door zindelijkheidstraining?
 - Welke rijpheidssignalen zijn beste voorspellers van een succesvolle zindelijkheidstraining?
- > Resultaten binnenkort beschikbaar

Verder onderzoek naar wanneer te starten met het zindelijkheidsproces en naar rijpheidssignalen

- Nodig voor consensus en eenduidige richtlijnen
- Ontwikkelen van een instrument dat zowel voor ouders, kinderverzorgsters als professionals gemakkelijk is in gebruik en waarmee de rijpheid van het kind voor het zindelijkheidsproces op een correcte manier kan worden nagegaan
- Vermijden van stress, frustratie en onzekerheid, alsook psychologische, sociale en gezondheidsproblemen

4. Studie naar het zindelijkheidsproces in kinderdagverblijven

4.1. Doel en methode onderzoek

- Onderzoek naar hoe het zindelijkheidsproces wordt aangepakt in Vlaamse kinderdagverblijven
- Eerste keer dat dit onderzocht is
- Enquête
- 429 kinderdagverblijven

Kaerts N, Van Hal G, Vermandel A, Wyndaele JJ. Toilet training in day care centers in Flanders, Belgium. Eur J Pediatr 2012; 171(6): 955-61.

4.2. Studie naar het zindelijkheidsproces in kinderdagverblijven: resultaten

4.2.1. De start van het zindelijkheidsproces

- 50,8% baseert zich uitsluitend op rijpheidssignalen
- 4,7% baseert zich uitsluitend op leeftijd
- 44,5% baseert zich zowel op leeftijd als op rijpheidssignalen

4.2.2. De gebruikte methode

- De kinderverzorgsters zijn veel bezig met de zindelijkheidsstraining:
 - 81,8%: meer dan 1 uur per dag
 - 67,6%: 1 tot 3 uur per dag
- Meest gebruikte methode (94,6%): kind op regelmatige tijdstippen op het potje zetten

4.2.3. De relatie tussen kinderdagverblijf en ouders

- Goede samenwerking en communicatie met de ouders
- Echter:
 - 33,5% heeft het gevoel dat de ouders de verantwoordelijkheid om hun kind zindelijk te maken doorschuiven naar de kinderdagverblijven
 - 33,4% heeft het gevoel dat er te weinig aandacht is voor het zindelijkheidsproces in het gezin

4.3. Studie naar het zindelijkheidsproces in kinderdagverblijven: conclusie en discussie

- Veel enthousiasme onder de kinderverzorgsters om de kinderen zindelijk te maken:
 - vinden het onderdeel van hun taak
 - besteden er veel tijd aan
- Echter, huidige zindelijkheidsgebruiken lijken vaak niet tot goede resultaten te leiden aangezien:
 - 21,4% van de kinderen die starten in de kleuterschool nog niet zindelijk zijn

Hoe komt het dat de uitkomst niet altijd zo goed is?

- Ligt het aan het moment waarop gestart wordt?
- Of de gebruikte methode?
- Loopt er misschien toch iets mis in de samenwerking tussen ouders, kinderdagverblijven en kleuterschool?
- Meer onderzoek nodig

Verder onderzoek

- Enquête
 - Twee grote delen:
 - Enerzijds: hoe voelen ouders zich in het zindelijkheidsproces en hoe ervaren zij de samenwerking met de kinderdagverblijven?
 - Anderzijds: vragen over de start van het zindelijkheidsproces, wanneer gestart? Welke methode gebruikten ze en op welke leeftijd waren de kinderen zindelijk?
- > Resultaten binnenkort beschikbaar

Bedankt voor uw aandacht!